

Les cartes d'Aguilera a Carles Rahola

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

L'any 1926, Josep Aguilera, encara resident a Barcelona, va fer una exposició de dibuixos a la sala de l'Ateneu de Girona. Carles Rahola, que n'era el president, va escriure un text de presentació en el qual deia que es tractava de «l'obra d'un artista conscient i fervorós, que sap triar amb encert els motius dels seus dibuixos i en sent intensament la poesia».

Una veritable amistat

En aquella ocasió devia néixer la relació d'Aguilera amb Rahola, que aviat esdevingué una veritable amistat. El dibuixant va rebre de l'escriptor —com la immensa majoria dels qui el tractaren— la comprensió i l'afecte més cordials, a més d'algun ajut de caire econòmic i de valor inestimable que Aguilera no deixaria d'agrair reiteradament en les seves cartes.

Encetada la correspondència, Aguilera va passar a engruixir el fabulós cens d'artistes plàstics que van dialogar epistolàriament amb Rahola, format per noms tan destacats com els de Lola Anglada, Josep Aragay, Prudenci Bertrana, Miquel Blay, Josep Clarà, Joan Baptista Coromina, Pere Créixams, Feliu Elies, Adolf Fargnoli, Francesc d'Assís Galí, Francesc Gallostra, Josep Gelabert, Ricard Guinó, Joan Junceda, Aristides Maillol, Rafael Masó, Apel·les Mestres, Josep Maria Mir Mas de Xexàs, Xavier Montsalvatge, Iu Pascual, Manuel Pigem, Santiago Rusiñol, Josep F. Ràfols, Pere Torné Esquiús, Josep Maria de Sucre, Josep de Togores, Antoni Vila Arrufat, Joan Vila (D'Ivori), Josep Viladomat o Dàrius Vilàs.

Catorze cartes inèdites

Les catorze cartes inèdites que es conserven d'Aguilera a Rahola, i que transcrivim a continuació, tenen un interès excepcional per al coneixement del pintor, de les circumstàncies adverses que van envoltar bona part de la seva vida i dels trets bàsics de la seva personalitat artística, política i humana. Algunes cartes són estrictament de circumstàncies, però ungides sempre per l'escalf de l'amistat. D'altres esdevenen, de manera més o menys voluntària, confessions personalíssimes i veritables declaracions de principis.

Les cartes I, II i III, de 1926, i IV, V i VI, de 1927, són posteriors a l'exposició de Girona i anteriors a l'establiment d'Aguilera a la ciutat. Datades a Arbúcies, poble de l'esposa de l'artista, a Sant Hilari o a Barcelona, són escrites sota l'obsessió de l'exposició que faria l'any 1927 a la Sala Parés de Barcelona. La carta II és la més completa i expressiva de tot l'epistolari.

Les cartes VII i VIII, escrites a Barcelona, es corresponen amb l'exposició de la sala Parés i són, altra vegada, petits manifestos del credo artístic de l'autor. Les cartes IX i X, encara de 1927, permeten concretar la data de l'establiment d'Aguilera a Girona.

A partir del moment en què fixa la residència a la ciutat, Aguilera escriu menys —lògicament— a Rahola. La carta XI, de 1930, coincideix amb un moment d'eufòria segurament excessiu: el naixement de la filla de l'artista. La carta XII, també de 1930, és adreçada a Roses, on Rahola devia passar l'estiu, i ofereix dades sobre el pas per Girona de Joaquim Mir, episodi massa desconegut de la vida artística gironina. Les cartes XIII, de 1932, i XIV, de 1933, tornen a coincidir amb moments de precarietat d'Aguilera. La segona, sobretot, resulta tan patètica per la situació exposada com per la decisió presa.

Totes les cartes són escrites en català, amb un estil col·loquial i rudimentari. N'hem corregit l'ortografia, però no la sintaxi. A la carta II, Aguilera fa constar que està «acostumat a escriure sempre en castellà» i s'excusa per les faltes que comet en fer-ho en «la nostra hermosa parla».

Narcís-Jordi Aragó és periodista i estudiós de l'arxiu epistolari de Carles Rahola.

I.- «Frenètic per manejar el llapis»

Arbúcies. 7 juliol 1926

Sr. D. Carles Rahola

Molt Sr. meu i amic: Més segur ja el pols li escric la present.

Estic frenètic per començar a manejar el llapis, com diu vostè en sa afectuosa i carinyosa del 16 de juny.

De moment aquells bells indrets de Girona que m'esperen –segons vostè– no tindrè el goig de veure'ls i quedar-s'hi extasiat i mut d'emoció.

¡Quines hores més agradables he passat en aquesta Girona dels meus somnis...!

¡Com recordaré per anys que visqui el simpàtic i venerable amic Sr. Rahola il·lustre president de l'Ateneu Gironí!

Cregui que també els anyoro i accepto gustosíssim el venir un dia a dinar a casa seva.

No sé si s'haurà enterat de que l'Ajuntament sembla vol quedar-se amb el dibuix que representa el «Palau dels Comtes d'Agullana».

Sentint molestar-lo, desitjaria em digués quant li sembla podré cobrar de la Diputació, francament em convé sapiguer-ho doncs els meus gastos a Girona han sigut molt crescuts, i al mateix temps necessito moltes pessetes per preparar les futures exposicions de Madrid i Barcelona.

Quan estigui bé del tot, i sàpiga alguna cosa referent al cobro dels dibuixos, tindrè el gust de veure'ls.

De moment embrutaré algunes teles d'assumptes d'Arbúcies i després veurem.

Afectuosos saludos a la seva família de la qual servo tan bells records, i un petonet a la simpàtica Carolinetta(1).

Mani sempre al seu devotíssim amic i aff. s.

Aguilera

P.D. Afectuosos records també als companys de Junta i quants preguntin per mi.

II.- «Febrós pel camí a recórrer»

Arbúcies, 9.10.1926

Sr. D. Carles Rahola

Molt senyor meu i estimat amic:

L'última vegada que vaig tenir el goig de visitar-lo va ésser amb la intenció de dir-li que prompte tindra el gust de fer-li present d'un modest dibuix com a record de l'amic firmant d'aquesta carta; com que el temps apremiava, vaig oblidar-me'n. Així que pugui ho faré amb molt de gust.

Guardi el dibuix que li entregui amb tot l'afecte i amb tot el carinyo, pensi que detràs d'aquell vidre hi ha un bocí del meu cor, un moment feliç del meu ànim atormentat...

Voldria ja ésser fora, veure terres noves, estic febrós sols de pensar el camí a recórrer, tan espinós.

Tinc una confiança quasi absoluta en el meu art, enfortit encara més per el calvari sofert, horrible en alguns moments, i que sols ha sigut mitigat per l'actitud heroica (algun dia en parlarem) vertaderament sublim, de la meva aimada esposa, a qui puc dir dec en part lo que avui sóc.

Retrat de Carles Rahola, 1926.

Els moments actuals són per a mi d'una gran responsabilitat. Tinc un deure contret amb el públic i amics, deure de gratitud, i a la vegada de fer-ho cada vegada millor.

¡Qui sap on hauria arribat ja de no haver sofert tantes contrarietats!

Em plau molt poder esplaiar-me i més amb vostè, persona per mi estimadíssima i a qui professo un afecte quasi paternal(2).

Quin goig de sentir-se dir artista, sols comparable al d'ésser pare.

Em sembla impossible que hi pugua haver artistes d'ànima perversa.

L'obra d'art abans que tot deu ésser sincera i humil.

Dos artistes són per a mi els preferits. Goya, l'espanyolíssim, i el francès Steinlen, dibuixant fortament humanista(3).

En política crec en un socialisme dirigit pels intel·lectuals. Voldria traslladar a la tela els sofriments de la humanitat, l'ànsia de millorament i de justícia de les multituds famolenques. Avorreixo tota tirania.

Sóc un fervent admirador de l'apòstol del federalisme espanyol, el gran Pi i Margall. Sento vera admiració per la França republicana d'abans de la guerra i durant ella.

No puc acabar la carta sense abans dedicar un petit record a n'aquell desgraciat, avui entre reixes, el pobre Schum, gran artista, per el qui sento profunda simpatia(4).

Crec arribat el moment de que els artistes es preocupin de la sort de son company.

Perdoni l'extensió donada a la carta, ella ha sigut un motiu d'expansió a un esperit selecte com vostè.

Retrat de Carolina Rahola, 5-4-1926.

Acostumat a escriure sempre en castellà, no li estranyi les moltes faltes gramaticals escrivint en català la nostra hermosa parla.

Records molt afectuosos a la seva família de part de la meva. I vostè ja sap que té en mi un fervent admirador i entusiasta de la seva obra.

Aguilera

P.D. Contestant a una carta meva n'he rebut una del Sr. Laiglesia que m'ha impressionat molt, tota respira un afecte gran per la meva obra i per a mi, si el veu saludïl amb tot l'afecte(5).

III.- «Què serà de nosaltres?»

Sense data (Sant Hilari Sacalm, mitjans de novembre de 1926)

Sr. En Carles Rahola

Molt Sr. meu i estimat amic: L'última estada a Girona em va ésser impossible saludar-lo com hauria sigut el meu gust; de totes maneres, vaig recomanar al Sr. Laiglesia el saludés en nom meu.

He cobrat ja l'import del cuadro i la miserable quantitat de 50 pts. import del 1r premi(6).

És francament una vergonya que les Corporacions populars destinin quantitats tan esquivades per les exposicions d'art. ¡Quin estímulo per als pobres artistes!(7)

Fa un moment he arribat, quasi ja fosc i plovisquejant, estic pintant un fons de muntanyes camí de Sant Hilari, és cap al tard, l'hora en què la naturalesa es mostra més dolça i plàcida... ni el més petit soroll interromp la majestat del moment.

De sobte el temps ha canviat, el vent xiulat desafortadament, està nevant; vora la llar de foc, ajuntadets, la meva aimada esposa i fillets... Jo, escrivint aquestes quatre ratlles, de tant en tant els contemplo. ¡Què serà de nosaltres? ¡Quin destí el nostre...!

Sols tres mesos falten per l'exposició de Can Parés(8). L'espero amb ànsia, doncs ella té de decidir el meu pervindre...

Alguns amics de Barcelona em demanen Suplements de L'Autonomista(9). Li prego digui al seu germà si li seria possible d'enviar-me'n 3 o 4, quan vingui pagaré el seu import.

No sé quan ens veurem, crec serà prompte.

Afectuosos records a quants preguntin per mi i sobretot a la seva família de part dels que sap lo molt que l'aprecia

affm. s.s.

Aguilera

IV.- «Els moments més crítics»

Arbúcies, 5.1.1927

Sr. En Carles Rahola

Molt Sr. meu i amic: Fa ja uns dies el volia escriure però esperava per a fer-ho contestació del Sr. Vilasau(10), a una carta meva, com aquesta encara no ha vingut, no puc esperar més.

Abans de començar desitjo de tot cor a vostè i família un bon principi i fi d'any nou.

Aprofito els dies de bon temps per acabar les teles començades, lo que no sé si podré lograr-ho, doncs prompte hauré de decidir de marxar, m'hi obliga la qüestió econòmica.

De venir a Girona serà per anar a Anglès a fer una visita al Sr. Cendra(11), i veure si puc lograr algun encàrrec de dit senyor, que solucioni la crisi que estem passant per algun temps.

Recordarà Sr. Rahola que quan la visita al Sr. Cendra, li vaig dir a vostè que dit Sr. tindria molt de gust de conèixe'l, no seria això un motiu per escriure al Sr. Cendra recomanant-me i explicant-li a la vegada les meves peripècies d'artista sense recursos per a continuar els meus estudis? Els moments actuals són els més crítics de la meva vida, dintre dos mesos a la Sala Parés es decidirà el meu pervindre, em veig amb delit per a fer molt més de lo que he fet fins ara, altra cosa seria l'exposició d'haver contat amb més medis.

Com que les vetlles són tan llargues, les he aprofitades per fer algun joguet per als meus fillets, però també m'he recordat dels seus, així és que ja els pot dir que els Reis del Sr. Aguilera li han portat un joguet que servirà per les seves filletes, és una tauleta pintada per mi exactament igual que la que tindrà la meva nena, de no venir jo a Girona l'endemà de Reis l'enviaré per el recader.

Rebi una vegada més l'afecte i consideració del seu amic i admirador affm. s.s.

Aguilera

Afectuosos records a tota la família.

V.- «Continuaré fent retrats»

Sense data (Barcelona, finals de gener
o primers de febrer de 1927)

Sr. En Carles Rahola

Molt Sr. meu i amic estimadíssim; Suposo que el Sr. Santaló li diria lo de la meua visita a casa de vostè. Perdoni per no haver tornat aquell vespre doncs em fou impossible(12).

Avui he començat el retrat de Pompeu Fabra, per cert que hem parlat de vostè de qui ha fet grans elogis.

He rebut unes notes de D. Joaquim Pla(13) per al catàleg de l'exposició, acompanyant una carta afectuosíssima.

Li prego recomani al Sr. Santaló l'envío quan més aviat millor les notes que em falten, doncs el temps és molt just(14).

Abans de marxar de Griona el Sr. Laiglesia em va entre-
rar de que l'Ateneu, a instàncies de vostè, havia començat la subscripció per adquirir un quadre meu per al Museu Provincial(15).

Lo que porta fet per mi mai de la vida podré correspon-
dre com vostè es mereix.

El dibuix «Vella arbucienca», propietat de vostè, li prego me l'envii encar que sigui sense marc, doncs el vull exposar. Si vol aprofitar l'envío que farà l'Estruc de varies obres meves, podria adjuntar l'esmentat dibuix(16).

Com penso continuar fent retrats de personalitats, li agrairia una carta de vostè per al seu cosí Pere l'ex-diputat, si és que no troba inconvenient a fer-ho(17).

Estic enfeinadíssim preparant l'exposició.

Records afectuosos a la seva esposa i demés família de part de son affm. amic i admirador

Aguilera

P.D. La direcció meua és Alfonso XII -55-1r.

VI.- «Enfeinadíssim amb l'exposició»

Sense data (Barcelona, mitjans de febrer de 1927)

Sr. En Carles Rahola

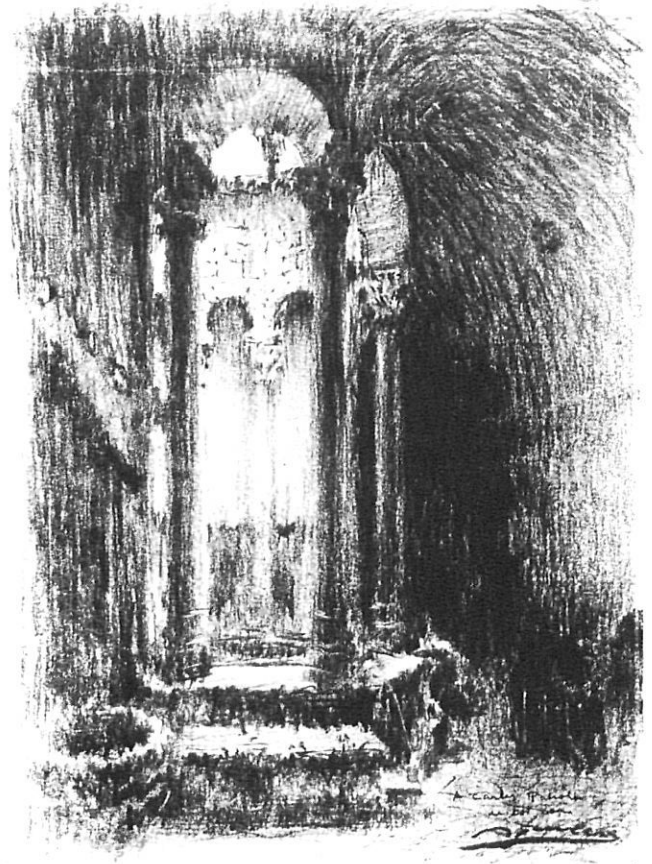
Benvolgut Sr. i amic: He rebut la seva amable carta, no he vist encara el seu cosí, penso fer-ho aquesta tarda.

Avui al matí he acabat el retrat de Feliu Elias (Apa)(18), n'ha quedat contentíssim, diu que representa un avenç formidable de l'última exposició celebrada a Barcelona, per cert que m'ha dat molt afectuosos records per a vostè.

També penso acabar avui el de D. Pompeu Fabra, que ja ho estaria de no haver tingut de marxar dit Sr. a Montserrat. Igualment també afectuosos records de part seva.

Ahir a la tarda vaig estar un parell d'hores de conversa amb el gran Ignasi Iglesias, vaig sortir encisat del seu tracte tan senzill, bonatxó, avui a la tarda començò el seu retrat.

Vaig ensenyar a l'Iglesias la nota que em va enviar vostè per a figurar al Catàleg, li va agradar moltíssim; es va permetre una observació i és la següent.

«Els banys Àrabs», dibuix fet per indicació de Rafael Masó i dedicat «de tot cor» a Carles Rahola.

Allà on diu «d'antic prestigi continuada per els Srs. Maragall» ell hi afegeix «fills del gloriós i immortal Joan Maragall» en la seguretat, em va dir, de que al Sr. Rahola no li sabrà greu, abans al contrari; doncs fou un amic i admirador del gran poeta, en tot cas ja li pot dir que jo sóc el responsable(19).

Res més per avui, estic enfeinadíssim preparant l'exposició.

Afectuosos records a la seva família de part de qui sap lo molt que l'aprecia
affm. s. s.

Aguilera

P.D. Ja farà el favor d'entregar les dues cartes adjuntes als Srs. Santaló i Vinardell respectivament(20).

VII.- «Els meus treballs han desconcentat»

Sense data (Barcelona, segona quinzena
de febrer de 1927)

Estimat Sr. Rahola

Vaig rebre la seva hermosíssima i alentadora carta.

El dissabte va tenir lloc la inauguració de la meua ansiada exposició. Molta gent, molts elogis. Veurem lo demés...

“Joaquim Mir pintant les cases de l’Onyar” (*Clarinet*”, 24-8-1930).

He parlat amb lo Sr. Burguet de les Galeries Layetanes, de la seva projectada excursió junt amb los Srs. Laiglesia, Farnoli, em recomanà amb molta insistència que els escrigui, perquè vinguin abans del 25, tot lo més tard el mateix dia al matí, per poder veure l’exposició de «les Arts i les Artistes»(21) que és força notable. Em va donar els adjunts catàlegs per a vostè.

Els Srs. Maragall m’han dit que han rebut els llibres de vostè, actualment n’hi han tres de venuts. M’han donat molts records.

Estic molt agraït als amics i admiradors de la meva estimada Girona. Em refereixo, com ja pot suposar, a la subscripció per adquirir el meu dibuix, amb destí al museu.

Em sembla que aquesta vegada els meus treballs han desconcertat bastant al bon públic... em refereixo al públic dels dies de festa... que sortint de missa va a can Parés. No n’hi ha per menys... aquella pobra dona de mirada recelosa carregada com una bèstia, és francament «inhumà», com diu el catàleg... aquella beata amb gafes negres, tota ella repugnant, és una trista realitat per a mi, és un episodi tristíssim de la meua vida, un dia li contaré, ha sigut una venjança el traslladar-la al paper, venjança d’artista, l’única que ens és possible a nosaltres... els homes tot cor, humils...

Precisament crec que el meu èxit ha sigut en aquest sentit formidable. M’he desfogat, he traslladat al paper les meves ànsies renovadores d’una humanitat més perfecta. El meu esperit, malaltís de tant patir, s’ha desbocat... el públic se n’ha adonat, i ho contempla amb esgarripança. Això és lo que jo volia... això és art i no lo altre, el simple imitador de la naturalesa.

Amb vostè no acabaria mai, estimat amic, noble cavaller, home bo, dolcíssim espós, para amantíssim...

Jo no faig més que pensar en els meus fillets i en la meua heroïna, ja fa masses dies que no els he vist. Lo que vostès han fet per ells és d’una gratitud immensa que ni ells ni jo oblidarem mai...

A reveure estimat amic, no tardi, espero amb frisança la seva vinguda, així com la dels estimadíssims Laiglesia, Farnoli.

Molts de records a la seva bondadosa esposa i germana i petons als seus fillets.

Afectuosos records dels Srs. Vilasau.

Disposi sempre i en tots els infants de la seva vida d’aquest modestíssim artista i affm s.s.

Aguilera

VIII.- «Un resultat desastrós»

Barcelona, 8.3.927

Estimat amic: He rebut la seva afectuosa lletra, com totes les de vostè alentadora, carinyosíssima.

El resultat de l’exposició no ha pogut ésser més desastrós, sols he venut un quadro. En quant a la crítica, tots me reconeixen un fort temperament d’artista observador del natural i un domini absolut de la línia. En lo que no coincideixen és en l’altre aspecte, o siga, on l’artista, deixant-se portar pel seu temperament, trasllada al paper lo més íntim del seu esperit atormaentat, o bé l’aspecte extern, de brutal realisme a vegades, de les misèries humanes. He sigut discutit, això ja és un èxit. El meu art, com ja li deia en una carta, no és per a *señoritas bien*, és *humà*, és *mascle*. És per això que el públic barceloní, en sa major part, ha passat amb indiferència davant els meus dibuixos.

El dia abans de clausurar-se l’exposició, estant-me a can Parés, un jovenet que no tindrà més enllà de vint anys va preguntar per mi. Posats a enraonar, es va dar a conèixer. És en Martínez Tarrassó(22), segon premi del Concurs de Pintura del Grup Excursionista, per les fires de l’any passat. L’he visitat en son taller de Sarrià, les seves obres em van causar una forta impressió; no ha fet mai cap exposició ni en vol fer cap encara. Diu ell amb un to molt sincer, però a la vegada amb energia, que quan exposi vol espatarrar a tothom. Les úniques vegades que ho ha fet ha sigut junt amb altres, cridant tant fortament l’atenció, que ha sigut sempre lo millor de tot lo exposat. El seu mestre ha sigut fins fa poc el gran artista Nicolás Raurich(23).

Ara bé, després de molt parlar, he pogut aconseguir en principi que faci una exposició a l’Ateneu de Girona a principis de l’hivern pròxim. Qui el coneix a Girona és en Gallostra, amic d’ell(24).

No deixem escapar una ocasió que se’ns presenta de donar a conèixer un gran artista, tal com sona, al públic gironí. Espero la seva conformitat per a deixar-ho llest, i convinguts per a fixar aproximadament la data(25).

He visitat al Sr. Giralt(26). Em sembla que no farem res, doncs els professors de l’extingida Escola de Belles Arts cobren encara i no fan res, i seguiran cobrant i seran a la fi ells els professors de la nova Escola. Tot això ho diu el Sr. Giralt indignat, a no ser que d’aquí a llavors les coses hagin canviat. Lo que sí creu el Sr. Giralt és que una Acadèmia particular tindria èxit. Ja veurem.

Per avui res més estimat amic, dongui moltes de records a la seva família i als amics de part del qui sap lo molt que l’admira aff. s.s.

Aguilera

IX.- «Resolt lo de l'Acadèmia»

Barcelona, 25-3-927

Estimat Sr. Rahola:

Contestant a la seva amable del 12 del corrent dec dir-li que tinc ja com a cosa resolta lo de l'Academia de dibuix, que surti lo que Déu vulgui, quan vingui en parlarem llargament.

És hora d'acabar d'una vegada la meva trista situació, a cada moment separat dies i dies de la meva aimada esposa i tendres filletes, i jo que sols visc per ells!

No serà per a mi una cosa nova l'ensenyament del dibuix, durant deu anys seguits vaig fer-ho, unes vegades en una escola particular, i a continuació en el meu domicili unes hores a la nit.

Ja voldria ser-hi entre vostès, benvolguts amics d'aquesta bella Girona, que tant han fet per mi.

Actualment estic fent alguns retrats, i els dies de bon sol pinto dues teles en el claustre magnífic de Sant Cugat del Vallès.

He tingut carta del Sr. Laiglesia en la que em comunica tot satisfet el canvi de domicili, i la diària col·laboració al simpàtic «Autonomista».

Rebi una vegada més estimat amic el meu sincer afecte i admiració.

Afectuosos records a la seva aimada esposa i demés família.

Saludi també molt afectuosament al Sr. Santaló i a la seva distingida esposa(27).

El seu devotíssim amic i admirador

Aguilera

X.- «Penso sortir airós»

Sant Hilari, 14 d'agost de 1927

Molt Sr. meu i amic:

Com a començament de la carta rebi la meva humil felicitació pel magistral article publicat a «La Publicitat».

L'exposició que tinc oberta al «Despatx de l'Aigua Picant» és un èxit. Actualment estic fent alguns apunts dels voltants de Sant Hilari que criden fortament l'atenció del públic intel·ligent(28).

Porto venuts quatre apunts de Girona fets durant l'última estada a la ciutat estimada, un sol senyor se n'ha quedat tres, l'altre se l'ha quedat el Sr. Ribot(29), que per cert, fa tot lo que pot perquè l'exposició sigui un èxit en tots sentits.

He fet també el retrat a la germana del Sr. Ribot, que el dimecres pròxim passat entrà al convent de Religioses de Pedralbes, passant per aital motiu un fort disgust el esmentat senyor.

Acompanyat del notable rector Sr. Torrents (del qui també porto fet un retrat admirat de tothom) i d'un propietari d'aquest poble, férem una excursió amb auto a una masia coneguda per «Can Subirà» situada al cor de les Guílleries. No crec en ma vida disfrutar d'una tan forta emo-

Arbúria, 9 - 10 - 927
Sr. J. Enric Rahola
Molt Sr. meu i
~~estimat amic;~~
L'última vegada que
vaig tenir el plaig de visitar-lo va
esser amb l'intenció de dir-li. En
prompte tindria el gust de fer-li
pressat i un modest dibuix com
recort de l'humil firmitat d'aquesta
carta. ~~Desafortunadament, com el~~
Temps apremia, vaig oliviar-me,
així que pugui no farei un molt
de gust.

ció... a cada moment se m'apareixia el noble cavaller Serrallonga. El paisatge és feréstec, imponent, des d'ell s'albira tot el pla del Gironès i les muntanyes de Collsacabra, d'una raresa de forma vertaderament sublim... Com s'inspiraria vostè, i quines coses ens diria després amb sa prosa única.

Sant Hilari està pleníssim de forasters. La temperatura que es disfruta aquí és vertaderament deliciosa, sobretot a la nit i matinada, la puresa de les aigües és de fama universal.

Penso sortir airós d'aquesta exposició, de lo contrari seria per a mi un desastre i no podria emprendre el meu projecte d'acadèmia a Girona.

L'estada a Sant Hilari és caríssima.

No vull torbar més la seva atenció.

Amb afectuosos records a tota la família em despedixo amb tot el fervor que vostè és mereixedor. Seu affm. s.s.

Aguilera

P.D. Afectuosos records de la família Ribot.XI.- «Una filla nascuda a Girona»

XI.- «Una filla nascuda a Girona»

Girona, 6.4.1930

Benvolgut Sr. Rahola: El suposo enterat per mediació de la Sra. Adelina, esposa del Sr. Santaló, d'haver donat a llum el dia 4 de la meva esposa una xamosa nena(30).

El fet de tenir una filla nascuda a Girona m'omple d'intensa alegria. És un fet que vull commorar en forma modestíssima, i que em donarà ocasió a demostrar una vegada més l'alt apreci envers vostè, i al mateix temps a l'Ateneu de Girona, per vostè tan dignament dirigit. No oblidaré mai de la vida que la primera exposició per aquestes terres gironines tingué lloc al local de l'Ateneu.

És el meu propòsit fer ofrena a l'Ateneu d'una sèrie de dibuixos, que com aquell cap de Goya exposat amb ocasió del centenari de la seva mort, representin totes aquelles grans figures que l'Ateneu vagi homenatjant, arribant a constituir una curiosa col·lecció(31).

XIII.- «Un retrat del governador»

Girona, abril 932

Ardencià 7 Juliol 930

al Sr. Carles Rahola

Molt de meu i amic:

Meu segun ja' els poels ei' escrié
sa present

Estic frenetic per a' comen-
sar a' manejar el llapis, com
dun' vosta en sa afectuosa i
carinyosa del 16 de Juny

De moment aquells
coells vidrats de Girona qui m'as-
peren - segons vosta - no deixen
el poip de veurel, quedant
entasiat, mut d'emoció.

i' dunes hores mes agradables
he passat en aquesta
Girona dels meus somnis...!
i' com recordare per

Accepti bon senyor i amic aquesta modesta ofrena, que seria de desitjar tingués bons imitadors en altres aspectes.

Com sempre a les seves ordres el saluda molt afectuosament aff. s.s.

Josep Aguilera

XII.- «Girona ha entusiasmat en Mir»

Girona, 12.8.930

Al Sr. Dn Carles Rahola (publicista) Rosas

Benvolgut Sr. i amic: Unes ratlles solament per saludar molt afectuosament a vostè i família.

Suposo els deu provar l'estada en aquesta xamosa vila de Rosas.

Últimament Girona ha tingut l'honor d'hostatjar al gran pintor en Joaquim Mir(32). Fargnoli(33) i un servidor hem procurat fer-li agradable l'estada a nostra aimada Ciutat. Ens ha promès que tornarà. No cal dir com Girona l'ha entusiasmat. Va tenir solament temps de pintar dos superbs apunts. Jo li he fet dos apunts mentres pintava, que cregui els guardo com una relíquia. Un d'ells es publicarà al «Clarinet»(34).

Vàrem parlar de vostè i li va saber molt de greu de no veure'l. Em donà afectuosos records.

Res més per avui estimat Sr. que afectuosos records a tota la família de part de tots nosaltres i ja no cal dir com estic reconegut a ses moltes bondats.

aff. s.s.

J. Aguilera

Sr. En Carles Rahola

Benvolgut Sr i amic: Ahir vàreig estar a casa seva. Suposo que la seva esposa l'haurà enterat.

El motiu de la visita no era altre que pregar-li transmeti de part meva al Sr. Governador el bon ciutadà Sr. Ametlla(35), el meu viu desig de fer-li un retrat al carbó. Com sé l'amistat que l'uneix a l'esmentat senyor, és per lo que m'atreveixo a demanar-li aquest favor.

Per més bona voluntat que he tingut no m'ha sigut possible enllestir el retrat de Goethe. Ho sento moltíssim per vostè. Molt hi ha contribuït el meu estat d'ànim, de fa bastant temps altra volta deprimít... ja en parlarem(36).

Esperant tindrà la bondat de posar-me al corrent de la gestió que li he encomanat s'ofereix una vegada més ben carinyosament

aff s.s.

J. Aguilera

XIV.- «Baixa de soci de l'Ateneu»

Girona, abril 933

Sr. Carles Rahola

President de l'Ateneu de Girona

Benvolgut Sr. i amic: Encar que tardíssim degut principalment l'haver estat quasi tots els de casa malalts, algun de certa gravetat, com en Francesc, no vull deixar passar de felicitar-lo per la merescuda distinció de què ha estat objecte per la Comissaria de la Generalitat(37).

Complert aquest deure d'amic i admirador passo a dir-li profundament apenat que tingui la bondat de prendre nota de la meva baixa de soci de l'Ateneu.

He esperat fins l'últim moment. Em recava fer-ho, doncs no puc negar que en aquelles parets he obtingut un dels èxits més grans de la meva accidentada i humil vida d'artista. Servo també un gratíssim record de les dues exposicions dels meus alumnes i de la vetllada d'art organitzada per mi, com tampoc no oblidaré mai lo que vostè ha fet per mi com a president i com a amic.

Més bon Sr. la realitat crua de la vida en aquests moments d'angoixa de tota la humanitat és aclaparadora per l'artista pobre. Aquells èxits esclatants de que vos parlava m'han sigut recompensats per l'abandó més terrible. He passat l'hivern amb els 6 alumnes quasi tots ells obrers, de lo que me'n sento honradíssim.

Comprendrà per lo exposat que no puc distreure un cèntim que no siga per les necessitats familiars i que lo mateix que faig amb l'Ateneu he fet amb el Grup i altres.

Veurem on ens porta tanta dissort.

Com sempre em té a la seva disposició tant en l'aspecte cultural com en el de veritable amic i sincer admirador de la seva obra.

aff. s.s.

J. Aguilera

Notes

- (1) RAHOLA i AUGUET, Carolina (Girona, 1923) és la tercera i última dels fills de Carles Rahola. Aguilera va fer-li un retrat a la sanguina.
- (2) Es tracta, sens dubte, d'un *lapsus* d'Aguilera. Devia voler dir «un afecte quasi filial».
- (3) STEINLEN, Théophile Alexandre (Lausana, 1859-París, 1923), pintor suís i dibuixant realista de temes populars, que influí sobre els modernistes i postmodernistes catalans.
- (4) *Schum*, ninotaire barceloní i dibuixant satíric de l'època.
- (5) LAIGLESIA, Marcial de. Crític d'art madrileny establert a Girona i col·laborador assidu de *L'Autonomista*.
- (6) Es tracta del I Premi de la III Exposició d'art plàstic gironí, organitzada pel GEiEG a la Cambra de Comerç de Girona amb motiu de les Fires de Sant Narcís de 1926.
- (7) La subvenció de l'Ajuntament per aquell any va ser de 250 pessetes, i el mateix GEiEG va lamentar públicament la migradesa municipal.
- (8) L'exposició d'Aguilera a la Sala Parés, de Barcelona, va tenir lloc del 19 de febrer al 4 de març de 1927.
- (9) Es tracta del suplement d'octubre de 1926, en el qual s'hi publicà l'article de Marcial de Laiglesia sobre Aguilera titulat «La evolució del dibuixant».
- (10) VILASAU i TORRA, Lluís, empresari tèxtil de Barcelona, amic i mecenes d'Aguilera que posteriorment fou el seu marxant.
- (11) Tomàs de Cendra, empresari anglesenc del ram de la fusta.
- (12) SANTALÓ i PARVORELL, Miquel (Vilaür, 1888 - Guadalajara de Mèxic, 1962), polític i pedagog, vivia a la mateixa escala i al mateix replà de Carles Rahola, al carrer de Ferran Puig de Girona.
- (13) PLA i CARGOL, Joaquim (Girona, 1882-1978), erudit i publicista, escrigué un text de presentació d'Aguilera per al catàleg de l'exposició de la sala Parés.
- (14) També Miquel Santaló va escriure unes ratlles de presentació per al mateix catàleg.
- (15) Es tracta de l'obra *Mater Dolorosa*, actualment al magatzem del Museu d'Art de Girona.
- (16) Francesc Estruc tenia un establiment a la plaça del Vi de Girona, on emmarcava i exposava obres pictòriques.
- (17) RAHOLA i MOLINAS, Pere (Roses, 1877-Barcelona, 1956), advocat i polític, diputat per Barcelona de 1918 a 1923.
- (18) ELIAS i BRACONS, Feliu (Barcelona, 1878-1948), pintor i historiadore de l'art. Com a humorista signava «Apa» i com a crític «Joan Sacs».
- (19) Els propietaris de la sala Parés eren els fills de Joan Maragall.
- (20) VINARDELL i ROIG, Artur (La Bisbal, 1852-Girona, 1937), periodista, vivia al pis de sota del de Carles Rahola, al carrer de Ferran Puig de Girona.
- (21) MARTÍNEZ TARRASSÓ, Casimir (Barcelona, 1900-1980), pintor que fou considerat per alguns com l'hereu de Joaquim Mir. Guanyà el segon premi en l'esmentat concurs gironí del GEiEG en el qual Aguilera havia obtingut el primer.
- (22) RAURICH i PETRE, Nicolau (Barcelona, 1871-1945), pintor realista, renovador del postmodernisme català.
- (23) GALLOSTRA i VERDALA, Francesc (Girona, 1905-1974), pintor i decorador amb intensa activitat artística a la ciutat entre 1920 i 1936.
- (24) Sembla que, finalment, l'exposició no es va realitzar.
- (25) GIRALT i CASADESÚS, Ricard (Barcelona, 1884-1970), arquitecte municipal de Girona i de Figueres, aleshores director de l'Escola de Belles Arts de Girona.
- (26) CORTINA BENAJAS, Adelina (València, 1892-Guadalajara de Mèxic, 1976).
- (27) Aguilera va obrir una exposició a Sant Hilari aprofitant l'època d'estiu.
- (28) RIBOT i OLIVAS, Josep de (1885-1973), terratinent gironí.
- (29) AGUILERA i GALLART, Rosa Maria (Girona, 1930), tercera i última dels fills d'Aguilera.
- (30) Aguilera havia fet un retrat de Goya per presidir el saló d'actes de l'Ateneu gironí amb motiu de l'homenatge que l'entitat va retre al pintor l'any 1928.
- (31) MIR i TRINXET, Joaquim (Barcelona, 1873-1940), pintor paisatgista i colorista, un dels principals artistes de l'època.
- (32) FARGNOLI i JANETTA, Adolf (La Bisbal, 1890-Barcelona, 1951), ebenista i orfebren, tenia instal·lat el seu taller al carrer de la Força, en el mateix immoble de l'acadèmia d'Aguilera.
- (33) Efectivament, *Clarinet* va publicar l'apunt en la seva edició del 24 d'agost.
- (34) AMETLLA i COLL, Claudi (Sarral, 1883-Barcelona, 1968), periodista i polític, va ser governador civil de Girona l'any 1932.
- (35) L'Ateneu havia encomanat a Aguilera un retrat de Goethe, tal com havia fet anteriorment amb el de Goya, per tal de presidir el saló d'actes de l'entitat amb motiu d'un homenatge a l'escriptor.
- (36) L'any 1932 Carles Rahola va ser guardonat per la Comissaria de la Generalitat de Catalunya per la seva obra *Breviari de Ciutadania*.

«Gerió i la Girona futura» (Suplement literari de l'«Autonomista», 1929).